

MEDIA VOSITALARI ORQALI KOREYS TILIDA TINGLASH QOBILIYATINI ROVOJLANTIRISH

Saribayeva Dilfuza Asan qizi

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar Universiteti
magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13929124>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05- Oktyabr 2024 yil
Ma'qullandi: 08- Oktyabr 2024 yil
Nashr qilindi: 14- Oktyabr 2024 yil

KEY WORDS

*media, multimedia, xorijiy til,
metodika, ko'nikma.*

ABSTRACT

Ta'lim vositasi sifatida media vositalariga o'quvchilarning munosabati fanlar bo'ylab ijobiy bo'lib, ayniqsa til o'rgatishda kuchli ta'sir doirasiga ega. Bu jarayon o'quvchilar moyil bo'lgan muhitga ijobiy munosabati bilan aloqador. Media til o'rganuvchining eshitish qobiliyatidagi bo'shliqlarni to'ldirib, bir vaqtning o'zida ijodiy zo'riqishni kamaytiradi va til o'rganuvchiga kuch beradi.

Media texnologiyasi (interfaol videodisk, televideniya, radio CD-I va boshqalar) o'qituvchilar hamda xorijiy tillarni o'rganuvchilar uchun qulay bo'lib, tinglash qobiliyatini oshirish vositasi sifatidagi imkoniyatlari ancha yuqori hisoblanadi. Media matn, grafik, audio va harakatlanuvchi videoni turli kombinatsiyalarda birlashtirish imkonini beradi. Buning natijasida o'quvchi matnli, audio va vizual vositalar bilan keng formatda o'zaro aloqaga kirisha oladi. Mediada tinglash ko'nikmalarini egallashni potensial qo'llab-quvvatlovchi sifatida ko'rib chiqishda, nafaqat eshitish qobiliyatini, balki ko'p modallarni (bir vaqtning o'zida ko'rish, tovush, matn) qayta ishlash imkoniyatlarini ham ko'rib chiqish talab etiladi.

Oxirgi yigirma yil davomida til o'rgatish va o'rganish jarayoniga keng ko'lamli audio-vizual texnologiyalar kirib keldi. Ular orasida media vositalarining o'qitish va o'rganishdagi ta'siri yuqori baholanadi. Bugungi kunda o'quvchilar media matn va grafikalar bilan o'zaro aloqada bo'lishdan tashqari, analog va raqamli tovush va tasvirlarning kombinatsiyasini boshqarishi mumkin. Ushbu birlashtirilgan ommaviy axborot vositalarini aqlli, pedagogik jihatdan boshqariladigan materialga joylashtirish chet tilini o'rganishdagi samaradorlikni yanada oshiradi. Bunga erishishning muhim bosqichi til o'rganish ehtiyojlari, maqsadlari va jarayonlari nuqtai nazaridan texnologiya xususiyatlarini sinchkovlik bilan o'rganishni ta'lab qiladi hamda chet tilida tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish bilan o'zaro ta'sir qilishi mumkin bo'lgan texnologiyaning multimodal xususiyatlariga e'tiborni qaratadi.

Tinglash ko'nikmasi.

Yuzma-yuz muloqotda tinglash murakkab talqin jarayonlarini o'z ichiga oladi. Vaziyat o'zgaruvchilarining murakkab tarmog'i suhbatda qanday ma'nolar kelib chiqishini aniqlash uchun o'zaro ta'sir qiladi. Suhbatdoshlar nuqtai nazarining o'zaro bog'liqligi, boshqalar prinsipi (eshitgan narsaning bo'shliqlarini til va dunyo bilimlari bilan to'ldirish) va birlashtirilgan retrospektiv va istiqbolli ma'nolar kabi qayta ishlash talablari o'ynaydi.

Ushbu ko'p qirrali ishlov berish aloqa vositasi xorijiy tilda katta talabni bildiradi.

Tinglash jarayonining murakkab tabiatini qo'lga kiritishga harakat qiladigan nazariy modellar qabul qilish, talqin qilish va javob qurishga ta'sir qiluvchi ko'p sonli kognitiv va tashqi muhit omillarini hisobga olishga umid qila olmaydi. Muxtasar qilib aytganda, bitta konstruksiyani tinglash kabi murakkab faoliyatni bajarish qiyin. Biroq, sinab ko'rilgan modellar bitta asosiy taxminni baham ko'radi: tinglash shunchaki qabul qiluvchi harakat emas - bir vaqtning o'zida bir nechta fiziologik va kognitiv jarayonlar ishtirok etadi.

Yaqin vaqtgacha xorijiy yoki ikkinchi tilda tinglab tushunish faoliyati lingafon xonalarida tinglab tushunishni tekshirish bilan cheklangan. Buning asosiy mantiqiy sababi shundaki, agar talabalar maqsadli tilni muvaffaqiyatli o'rganayotgan bo'lsa, ular o'z darsliklarida o'rgangan tuzilmalar va lug'atlarning audio versiyasini avtomatik ravishda dekodlay olishlari kerak edi. Ushbu dekodlashda muvaffaqiyat odatda WH (ma'lumot) savollariga to'g'ri javoblar bilan o'lchanadi. Bunday savollarga javoblar audio matndan ma'lumotni muvaffaqiyatli olish uchun belgilandi. Ushbu qidiruvni amalga oshirish uchun maqsadli til sintaksisi va leksikasini bilish yetarli deb topilardi. Bugungi kunda tinglash endi ancha murakkab faoliyat sifatida qaraladi va tilni o'zlashtirishning asosi hisoblanadi.

Tinglashni murakkab faoliyat sifatida baholash va uning muhim rolini tan olish tilni o'zlashtirish jarayoni zamonaviy til o'qitish amaliyotiga katta ta'sir ko'rsatdi. Tinglash faol va interaktiv jarayon sifatida, masalan, o'quvchini eshitishning passiv qabul qiluvchisi emas, balki boshqa rolga aylantiradi. Sinfda asosiy e'tibor boshqalar bilan ma'noni faol muhokama qilish orqali eshitishga qaratilgan. Tez va kuchli hisoblash qobiliyati, zamonaviy multimedia ta'lim tizimlarining tashkil etilgan video, matn va grafika bilan birgalikda, talabalar maqsadli til bilan o'zaro aloqada bo'lishlari va natijada samaraliroq o'rganishlari mumkin bo'lgan murakkab paradigmalarni bashorat qiladi. So'nggi o'n yil ichida ta'limda multimediyani qo'llab-quvvatlovchi bunday dalillar baland va aniq yangraydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Borrás, I. Effects of subtitling on speaking performance of college students of French learning with multimedia courseware. Paper presented at the 1993 Computer Assisted Language Learning Consortium (CALICO), Williamsburg, VA, 1993.
2. Call, M. Auditory short-term memory, listening comprehension, and the input hypothesis. TESOL Quarterly, 19, 765-81, 1985.
3. Lambert, W. Pairing first- and second- language speech and writing in ways that aid language acquisition. In J. Vaid (Ed.), Language processing in bilinguals: Psychological and neurological perspectives. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum, 1986.